

Bölüm 3

MUHASEBE MANİPÜLASYONUNUN VE HİLE VARLIĞININ TESPİTİNDE BENEİŞH MODELİNİN UYGULANMASI: BORSA İSTANBUL'DA BİR UYGULAMA

Mustafa MORTAŞ¹

GİRİŞ

İşletmenin finansal yapısının ortaya konması ve tüm paydaşlara duyurulması, muhasebe verileri ile diğer bir ifadeyle finansal raporlar aracılığı gerçekleştirilir. Böylelikle işletmenin kaynaklarını nereden sağladığı ve nerelerde kullandığı ortaya konulurken elde ettiği gelir ile nakit akışları ve özkaynaklarında meydana gelen değişimler kamuoyuyla paylaşılmış olur. Bu sayede varlıkların ne kadarlık kısmının öz kaynaklardan ne kadarlık kısmının da yabancı kaynaklardan sağlandığı ortaya konulurken, varlıkların ve kaynakların kullanımı sonucunda elde edilen gelir/giderler vd. unsurlar ile ilgili bilgi de sunulmuş olur. Ortaya konan bu veriler ile işletmenin finansal yapısı, karlılık durumu, varlıkların ve kaynakların etkinliği vb. gibi sonuçlar elde edilir. Elde edilen bu verileri, işletme yönetimi, ortaklar, kreditorler ve diğer paydaşlar, alacakları kararlarda kullanırlar.

İşletme paydaşları tarafından alınacak söz konusu kararların verilerinin finansal raporlar ile elde edilmesinden dolayı, finansal raporların tam, hatasız ve tarafsız olması gerekmektedir. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı finansal tabloların, işletmenin finansal durumunu, finansal performansını ve nakit akışını gerçeğe uygun olarak sunulması gerektiğini ifade etmektedir (TMS – 1, md.15). Finansal tabloların yanıltıcı bilgi içermemesi ve gerçeğe uygun şekilde sunulması gerektiği Kavramsal Çerçeve'de de ifade edilmektedir. Finansal Raporlarda sunulan bilgiler ne kadar doğru ve gerçekçi ise, karar alıcıların aldıkları kararlarda o kadar isabetli ve doğru olacaktır. Dolayısıyla finansal raporlarda yer alan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği oldukça önemli hale gelmektedir.

Finansal raporların hata ve yanlışlık içerme ihtimali, finansal raporlardaki bilgilerden faydalanacakların, işletme yönetiminden gelen bilgilere güvenmelerini ve bu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe Finansman Anabilim Dalı, mortasmustafa@gmail.com

olumsuz tarafı olarak değerlendirilebilse de, uygulandığı dönemin önemi açısından söz konusu olumsuz durumun konu edilmesine gerek bulunmamaktadır. Çünkü uygulamaya konu işletmelerin bulunduğu sektörde yavaşlama/daralmanın giderilmesi için yapılan çabaların sonucu 2018 finansal raporlarına yansımış olup, 2018 finansal raporlarındaki finansal sonuçların 2017 yılına nazaran daha olumlu seyrettiği ifade edilebilir.

Yapılan araştırmaya konu işletmelerden ikisinin manipülatif işlem yapmış olma olasılığı tespit edilmiş, diğer işletmelerle ilgili herhangi bir manipülatif işlem yapıldığına dair bulguya rastlanmamıştır. Faiz oranlarının yükselmesi, döviz riskinin artması vb. gibi nedenlerden dolayı, araştırmaya konu işletmelerin satışlarında daralma yaşandığı bilinmektedir. Böylesi bir ortam ve durumda araştırmaya konu işletmelerde manipülatif işlemlere başvuran işletme sayısının düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan, araştırmaya konu işletmelerin sonraki dönemlerinin de analize tabi tutularak incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, geçmiş finansal krizlerin yaşandığı dönemlerle de karşılaştırmanın yapılmasının, çeşitli amaçlar için finansal bilgilerden faydalanacak olan karar vericiler açısından daha aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir. Diğer bir durum ise, modelin uygulanabileceği Borsa İstanbul'da işlem gören işletmelerin tamamı açısından 2016 yılından bu yana uygulamanın yapılması daha uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

- ASLANOğLU Suphi, Selim Cengiz, Yusuf Din, M.şükrü Dilsiz (2016), "Yaratıcı Muhasebe Uygulamalarının Bağımsız Denetim Kalitesi zerine Etkisi: BİST'de Bir Uygulama", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:69, s.1-24
- BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Mehmet Erkan, Cemal Elitaş (2012), *Muhasebe ve Vergi Denetiminde Muhasebe Hata ve Hileleri*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- BENEISH Messod D. (1997), "Detecting GAAP Violation: Implications for Assessing Earnings Management Among Firms with Extreme Financial Performance", *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol:16, Issue:3, s.271-309
- BENEISH Messod D. (1999), "The Detection of Earnings Manipulation", *Financial Analysts Journal*, Vol:55, No:5, s.24-36.
- ÇELİK Kenan (2016), *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Manipülasyonun Tespitine Yönelik BİST'te Bir Uygulama*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- ÇEVİK Osman (2010), *Uygulamalı İstatistik – 1*, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Basım, Ankara
- ÇITAK Nermin (2009), *Hileli Finansal Raporlamada Yaratıcı Muhasebe*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- DEMİR Volkan, Oğuzhan Bahadır (2007), "Muhasebe Manipülasyonu – Yöntem ve Teknikler", *Mali Czm Dergisi*, Sayı:84, s.103-119
- DİMİTRİJEVIĆ Dragomir, Vladimir Obradović, Sunica Milutinović (2018), "Indicators of Fraud in Financial Reporting in The Republic of Serbia", *Journal for Social Sciences*, Vol:XLII, No:4, s.1319-1338

Muhasebe Araştırmaları

- DÖLEN Tuğba (2016), “Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları Açısından Borsa İstanbul’da İşlem Gören Gıda Sektöründeki Şirketler Üzerine Bir Uygulama”, *Journal of Business Research Turk*, Cilt:8, Sayı:1, s.576-591
- ELİTAŞ Bilge Leyli (2013), “Muhasebe Manipülasyonu ve Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:58, s.41-53
- FINDIK Hakan, Erkan Öztürk (2016), “Finansal Bilgi Manipülasyonunun Beneish Modeli Yardımıyla Ölçülmesi: BIST İmalat Sanayi Üzerine Bir Araştırma”, *Journal of Business Research Turk*, Cilt:8, Sayı:1, s.483-489
- GACAR Anıl (2012), Ekonomik Krizler Sonrası Yaşanan Şirket İflasları ve Yaratıcı Muhasebe İlişkisi”, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:111, s.73-83
- GENÇ Murat (2018), “Yaratıcı Muhasebe Uygulamalarının Ortaya Çıkarılmasında Kullanılan Modeller”, *II. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi*, s.1858-1865
- HASAN Shamimul, Normah Omar, Paul Barnes, Morrison Handley-Schachler (2017), “A Cross-Country Study on Manipulations in Financial Statements of Listed Companies”, *Journal of Financial Crime*, Vol:24, No:4, s.656-677
- HEALY Paul M. (1985), “The Effects of Bonus Schemes on Accounting Decisions”, *Journal of Accounting and Economics*, Vol:7, s.85-107
- JONES Jennifer J. (1991), “Earnings Management During Import Relief Investigations”, *Journal of Accounting Research*, Vol:29, No:2, s.193-228
- KALAYCI Şeref (2006), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara
- KAMAL Mohamad Ezrien Mohamad, Mohd Fairuz Md Salleh, Azlina Ahmad (2016), “Detecting Financial Statement Fraud by Malaysian Public Listed Companies: The Reliability of the Beneish M-Score Model”, *Jurnal Pengurusan*, Vol:46, s.23-32
- KAMIŞLI Melik, Nuray Girginer (2010), “İşlem Bazlı Manipülasyonun İstatistiksel Sınıflandırılma Analizleriyle Belirlenmesi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, Sayı:11, s.1-30
- KGK, TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%201.pdf>, 29.04.2019
- KGK, Kavramsal Çerçeve, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/Finansal%20Raporlamaya%20C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20C3%87er%C3%A7eve/Kavramsal%20C3%87er%C3%A7eve.pdf>, 29,04,2019
- KILLI Mustafa, Samet Evcı (2017), “Muhasebe Manipülasyonlarının Tespitinde Kullanılan Modeller”, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, s.68-79
- KIZIL Cevdet, İsmail Erkan Çelik, Vedat Akman, Sevdâ Şener (2016), “Yaratıcı Muhasebe Yöntemleri ve Finansal Bilgi Manipülasyonu: Profesyonel Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Örnek Bir Uygulama”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:1, s.1-18
- KÖRPİ Mehmet, Mehmet Civan, Ekrem KARA (2016), “Hileli Finansal Raporlama Riskini Ortaya Çıkaran Faktörler: BIST’te Bir Uygulama”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, Vol:2, Issue:3, s.271-291
- KÜÇÜKKOCAOĞLU Güray, Yasemin Keskin Benli, Cemal Küçükşözen (2007), “Finansal Bilgi Manipülasyonunun Tespitinde Yapay Sınır Ağı Modelinin Kullanımı”, *İMKB Dergisi*, Yıl:9, Sayı:36, s.1-30
- KÜÇÜKSÖZEN Cemal, Güray Küçükkocaoğlu (2004), “Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *1st International Accounting Conference on The Way to Convergence Bildiri Kitabı*, İstanbul, s.273-346
- MORTAŞ Mustafa, Serhat Şamil (2017), *Finansal Performans ile Kamuyu Aydınlatma – TMS/TFRS Bağlamında*, Murat Kitabevi, Ankara
- ÖNDER Şerife, Ahmet AĞCA (2013), “Toplam Tahakkuk Modelleri ile Türkiye’de Kar Yönetiminin Ölçülmesi: İMKB’de Yer Alan İşletmeler Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Dumlupınar Üniver-*

Muhasebe Araştırmaları

- sitesi Sosyal Bilimler Dergisi XIV. Uluslararası Ekonometri Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı, s.35-47
- REPOUSIS Spyridon (2016), "Using Beneish Model to Detect Corporate Financial Statement Fraud in Greece", *Journal of Financial Crime*, Vol:23, No:4, s.1063-1073
- SAKİN Sinan (2016), "Sermaye Piyasasında Manipülasyon Suçu", *International Journal of Legal Progress*, Vol:2, Number:1, s.31-77
- TEPELİ Yusuf, Burak Kayhan (2016), "Muhasebe Manipülasyonunun Benesih Modeli ile Tespit Edilmesi: BIST Gıda Maddeler Sanayi Sektöründe Bir Uygulama", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4, Sayı:4, s.245-264
- Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara
- UYAR Umut, İlhan Küçükkaplan, "Finansal Tablolarda Yapılan Hile ve Hataların Firmaların Hisse Senedi Getirilerine Etkisi", 3. *Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı*, Nevşehir
- VARICI İdris, Bünyamin Er (2013), "**Muhasebe Manipülasyonu ve Firma Performansı İlişkisi: İMKB Uygulaması**", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, s.43-52